

Die Aufgaben der Erforschung der südslavischen Dialekte, erläutert an dem Verhältnisse der serbo-croatischen Schriftsprache zur bosnisch-hercegovinischen Mundart von V. Jagić. (Iz »Anzeigerja« fil.-zgodov. oddelka dunajske akademije za l. 1897., št. XI.)

To je majhna, 18 strani broječa brošurica, s katero je prof. Jagić vnovič opozoril na potrebo dialektnih študij. Posebe se je oziral na razmerje srbohrvaškega jezika k bosensko-hercegovskemu narečju.

Hercegovina, južni del Bosne in južnozpadni Srbije so središče literarnega jezika, ki je dandanes v veljavi v Srbiji, Bosni in Hercegovini, Črni gori, Dalmaciji, Hrvaški in Slavoniji, v južni Ogrski, Istri in po Kvarnerskih otokih, in kateremu v znanstvu navadno pravijo »srbohrvaški«, pa tudi nazivki: »ilirski« (Istra), »bosenski« (Bosna), »slavonski« (Slavonija) se ponekod rabijo.

Lepoto bosensko-hercegovskega narečja so priznavali že v XV. stoletju, zlasti Dubrovčanje, in njih pesnik Palmotić se je raje služil s čistim bosenskim narečjem, nego z domačim, z italijanizmi pomešanim. Tudi Jernej Kašić iz severne Dalmacije v svojem delu »Rituale illyricum« (1640) in leksikograf Jakob Mikalja v svojem slovarju »Blago jezika slovinskoga« (1649) hvalita dičnost in blagoglasnost omenjenega narečja v primeri z drugimi. Njiju so sledili najboljši pesniki in pisatelji 17. in 18. stol. tembolj, ker je Bosna porodila lepo število slovstvenikov, zlasti frančiškanov, dočim je pravoslavnim duhovnikom še rabila le cerkveno-slovenska mešanica. — Tudi Vuk Karadžić, stvarnik modernega srbskega knjižnega jezika, je zadel pri svojih naukih ob bosenskega pisatelja Divkovića ter se je divil krasoti njegovega jezika in, sam ga visoko ceneč, ga je toplo priporočil tudi svojemu učencu Gj. Daničiću, naj ga izčrpi v srbskem slovarju.

Toda poleg Divkovića je bila še cela vrsta drugih pisateljev: Posilović, Margetić, Bandulović, Ančić, Filipović, Dobretić i. dr., katerih Vuk niti ni poznal. Ker je naklonila sreča, da so bili i Vuk sam — ta genijalni jezikovni reformator — i njegovi predniki doma iz okrožja hrcegovskega, je celo naravno, da si je izbral Vuk z bistrim razumom in finim okusom ravno hrcegovsko narečje za srbski književni jezik, v katerem so pisana vsa njegova dela od l. 1818. dalje. Njemu se je pridružil še nadarjeni Daničić, in oba sta utrdila književno srbščino.

Malo časa po nastopu Vukovem si je pridobilo bosensko narečje tudi v zapadnem delu veljavo. Sicer so namerjali za Napoleonove vlade nekateri vvesti dubrovniško narečje v šole in urade novo oživljene Ilirije, in tudi Gajev ilirizem se je zatekel k jeziku sijajne dobe dubrovniške; toda iz idealnih višin Gunduličevega visokoslovja so se kmalu zopet spustili na realno podlago žive narodne govornice, v kateri je podal Vuk toliko krasnih primerov. — Največja zasluga pri tem preobratu gre našemu rojaku, slovstveno izobraženemu ilirskemu pesniku Stanku Vrazu. Ime ilirsko se je sicer pozneje opustilo, a današnja književna hrvaščina je povsem istovetna s srbščino. —

V Bosni se je tudi med vsemi južnoslovanskimi pokrajinami najprej uporabljala narodna govornica v pismenih spomenikih, n. pr. v listini Kulina bana (1189), in iz poznejših stoletij (iz 13., 14. in 15.) je velika množina majhnih spomenikov, ki so pisani v narodnem jeziku. Zlasti važne so listine, na katerih so zabeležene politične in trgovinske pogodbe med Bosno in Hercegovino in Dubrovnikom; kažejo nam zgodovinski razvoj srbohrvaščine, obenem pa tudi raz-

vitek mnogih dialektnih posebnosti. Zato pa je zlasti potrebno proučevanje današnjih živih narečij in sicer na licu mesta, in to Jagić v tej brošuri priporoča. Jagić navaja razne dialektne inačice in tenkote, ki bi se dale s proučevanjem na licu mesta določiti, n. pr. obseg ikanja, skupine *šč* za *šl* i. t. d. Koristi od takih študij pa bi imela tudi zgodovina, ker bi se po njih včasih lahko določilo, kako so se plemena preseljevala in mešala i. t. d. Vse to se brez proučevanja današnjih narečij ne da doseči.

Jagićev migljaj ni ostal brez nasledkov. Kolikor je meni znano, je že letos s podporo dunajske akademije proučeval bosensko-hercegovska narečja docent dr. M. Rešetar. —

Tudi slovenska narečja so potrebna korenitega proučevanja. Dasi imamo že več monografij o raznih narečjih, vendar niso vse dovolj porabne, ker niso izdelane po enotnih načelih niti po istem sistemu, tako da si iz njih ni možno sestaviti enotne slike slovenskih narečij. Nadejati se je, da se tudi pri nas v tem oziru obrne skoro na boljše, in menda tudi ne bode treba predolgo čakati; kakor smo namreč zvedeli, se pripravlja par slovenistov, ki se bavijo z lingvistikom, da temeljito prouče naša narečja, tako da pojdejo na delo, oboroženi s potrebnim znanjem. Mnogo sreče in uspeha!

Fr. Vidic.

Petindvajsetletnica »Glasbene Matice«. Skromno je poslavlila dne 8. decembra m. l. »Glasbena Matica« jubilej četrstoletnice svojega obstanka. Slavnostna javna odborova seja opoldne in koncert zvečer sta bili edini točki znamenitega slavlja. Odbor in pa pevski zbor »Glasbene Matice« sta torej edina faktorja, katera sta nastopila pri društvenem jubileju. Zakaj da ni tudi glasbena šola sodelovala pri slavnosti, ko je vendar šola glavni steber in poglavitni namen društvu, ni umevno; in le obžalovati je, da se ni priredila v zavodu se učeči mladini primerna šolska slavnost, s katero bi se ji zbudilo zanimanje za pomenljivi dan, ki bi ji ostal i za bodoče v trajnem, plodonosnem spominu. Pogrešali smo tudi od strani drugih slovanskih društev izrazov, rekli bi, kolegialne simpatije, s katerimi so sicer Slovenci darežljivi, kadar se vrši kako znamenitejša slavje tega ali onega narodnega društva. Morda je to zakrivil spored, ki ni nudil za take izraze kolegialnosti zadostne prilike, ker nikakor ne moremo verjeti, da pri slovenskih društvih in pri narodu slovenskem sploh ne bi bilo najti več ljubezni in spoštovanja za našo »Glasbeno Matico«. — Prepričani smo marveč, da je »Glasbena Matica« slovenskemu narodu v ponos kot eno najstarejših društev, kot društvo, katero je v prvih letih narodne probuje pomagalo dramiti in krepiti narodno samozavest s tem, da je izdajalo in ponujalo ljudstvu skladbe, vzrasle iz duše naroda samega, kot društvo, ki se je pozneje razširilo v prvo glasbeno šolo, v kateri se uči mladina celega naroda glasbe, in ki je danes tudi prvi in najznamenitejši koncertni zavod. Jubilej »Glasbene Matice« ni samo društven praznik, marveč je praznik vsega naroda in posebno slovenske glasbe sploh, ker je »Glasbena Matica« vsekakor prvi in najmogočnejši buditelj in pospeševatelj glasbe v Slovencih. Zato obžalujemo, da ni slovenski narod imenitneje slavil znamenitega dneva.

Koncertu, ki se je priredil v proslavo društvenega jubileja na večer dne 8. m. m., je bil namen, podati zgodovinski pregled slovenskega glasbotvorstva.